

Din punct de vedere moral, față de aceste probleme «se poate spune că responsabilitatea Bisericii este mult mai mare într-o vreme ca a noastră, când omeniirea se scotoleşte ieşită din starea de minorat spiritual»⁶⁹. Sensul moral al acestei responsabilităţi este acela de a fi în strânsă comunicare cu toată lumea, pentru a reda fiinţei umane încrederea în sine şi în umanitate, pentru a încălzi pacea.

Doctrina creştină a iubirii aproapelui, criteriul al responsabilităţii Bisericii

Finalitatea faptelor creştine este mântuirea. Întrebării ce i se adresează în legătură cu câştigarea vieţii de veci, Mîntuitorul îi dă răspunsul: calea este dragostea de Dumnezeu şi de aproapele. În virtutea acestei învăţăturii, fiecare creştin devine păreră al unui dialog soteriologic eu-tu-eti sau noi-voi-eti. Acest dialog evidenţiază «responsabilitatea cu aproapele, cu lumea.

Morala creştină nu este individualistă, toţi ne mintuim în raport cu aproapele, «iubirea de Dumnezeu se realizează şi se verifică prin iubirea aproapelui»⁷⁰. Aceasta este ilustrarea principului evanghelic şi azi, şi mâine, şi totdeauna. El este valabil şi pentru creştinul de azi ca şi pentru cel de mâine. Omul credincios trebuie să tindă să unească dragostea sa cu dragostea aproapelui pentru a pune temelia unui viitor mai bun. Biserica fiind o comunitate de mîntuire şi rămînd credincioasă acestor rosturi ale sale, va îndrepta dragostea credincioşilor către aproapele din lume, către toţi oamenii, îndeplinindu-şi responsabilitatea sa morală, pentru progresul şi mîntuirea lor. Măsura umanităţii noastre şi a realizării noastre după asemănarea cu Dumnezeu este măsura creşterii în iubire⁷¹. Iubirea se răfrînge asupra semenului din lume. «Creştinul răspunde de semenul său intrucît îl pretuieşte ca fiu al lui Dumnezeu»⁷², şi prin aceasta se pune baza solidarităţii sale cu lumea.

Dragostea față de aproapele este criteriul judecăţii viitoare. Prin dragoste se poate face mai umană această viaţă, care este a noastră, iar prin ea slujind semenului, I se aduce slujire lui Dumnezeu.

*

Unul din principiile evanghelice, «mult neglijat în trecut în trecut a fost extensiunea panumană a slujirii creştine»⁷³. Credinciosul fiind într-o continuă conlucrare cu harul divin pentru mîntuire, își poate arăta dragostea față de aproapele în orice loc al lumii, căci orice om este fratele său. Vremurile noastre se caracterizează printr-o dezvoltare deosebită și mereu crescîndă a conştiinţei și solidarității⁷⁴. În lumina principiilor evanghelice, solidaritatea umană este întemeiată pe cea mai de seamă dintre virtuți, pe dragoste; dragostea este porunca cea mai mare pe care o dă Mîntuitorul Hristos. Pe această temelie a crescut Biserica, pe solidaritatea în dragoste a creştinilor — care depășește toate dezbaterile de neam, de sex, de vîrstă. Schimbîndu-și lăuntric, mesajul evanghelic panuman l-a unit pe credincioși și a făcut din ei o comunitate de slujire.

69. Apostolat Social, vol. X, p. 288.

70. Prof. C. Pavel, Opera mîntuitoare... art. cit., p. 454.

71. Vasile Preucure, Iubirea de oameni și pacea, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXIV (1984), nr. 1-2, p. 100.

72. Prof. C. Pavel, Influența păcatului nostru personal asupra semenului, în «Ortodoxia» XI (1959), nr. 2, p. 287.

73. Justinian, Umanismul evanghelic... art. cit., p. 165.

74. Prof. C. Pavel, Aspectul teologic al solidarității umane, în «Ortodoxia» XIX (1967), nr. 2, p. 182.

În procesul de transformare rapidă a lumii, Biserica dorește ca, pe temeiul dragostei, să se realizeze o solidaritate panumană, o unitate de acțiune împotriva răului moral care amenință lumea sub atîta formă. Prin solidaritatea umană se vor putea îndepărta nedreptățile sociale, ura dintre oameni, războaiele singeroase și se va face loc unui echilibru spiritual, unei vieți morale plină de demnitate, la înfăptuirea căror Biserica poate contribui în mod deosebit. «Lumii tehnico-naturale în care ne aflăm îi trebuie un echilibru pe care încă nu-l are». Are nevoie de «restabilirea unui scop uman, cit mai uman»⁷⁵. Lumea este în această căutare. Biserica nu poate lipsi de la acest efort uman. De aceea se cere ca Biserica să sprijine mai activ eforturile în vederea stingerii focarelor de război din diferite regiuni ale globului, a înfăptuirii unui climat general de pace, înțelegere și colaborare internațională și a umanizării continue a structurilor sociale, așa cum cer principiile morale de bază ale Evangheliei⁷⁶. Pentru asemenea realizare este necesară întii realizarea solidarității panumane. Și creștinătatea sprijină această reușită. Ea poate să facă acel gest ca oarecînd apostolul către olog: «aur și argint nu am, dar ceea ce am îți dau: în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te și umblă» (Fapte III, 6).

Pentru realizarea unei solidarități panumane care să o apere de cataclisme sociale, lumea și-a creat o seamă de organisme specializate, care luptă pentru realizarea unei înțelegeri între popoare spre apărarea celui mai de preț bun: viața omenească. Pe această linie colaborează «toți cei cărora le sint scumpe civilizația umană și pacea, avînd datorită de a acționa pentru dezvoltarea unor relații de colaborare și încredere dintre state, pentru stingerea focarelor de război și de tensiune, pentru înfruptarea dezarmării generale, pentru abolirea definitivă a colonialismului, neocolonialismului și discriminării rasiale, pentru lichidarea subdezvoltării, împotriva oricărui acte agresive, de dominație și de opresiune, pentru respectarea dreptului fiecăruia să por de a-și hotărî singur soarta, pentru realizarea destinderii în lume, pentru stimularea schimbărilor de valori materiale și spirituale între națiuni, pentru afirmarea și respectarea principiilor independenței și suveranității naționale»⁷⁷.

Și Biserica are datorita de a sprijini realizarea acestor probleme obștești, după puterile ei, urmînd porunca lui Hristos, prin faptul că face parte din lume prin credincioșii ei, «cu conștiința că sintem cu toți fiii aceluiași Părinte Ceresc, avînd să trăim ca frații, în iubire, în pace, întru-ajutorare și slujire reciprocă»⁷⁸.

Doctoreand Pr. NICOLAE BORDAȘU

AL TREILEA SINOD AL EPISCOPIILOR CATHOLICI

La 30 septembrie 1971, s-a deschis la Roma al treilea Sinod al episcopilor catolici. Instaurația aceasta a fost întemeiată de Papa Paul VI, printr-un «Motu proprio» la 15 septembrie 1965, după sfîrșitul Conciliului Vatican II, la dorința acestuia. Primul sinod s-a ținut în toamna anului 1967, al doilea în toamna anului 1969.

75. Eugen Iacob, *Essuri despre gîndirea modernă*, în «Contemporanul», nr. 23 din 28 mai 1971, p. 8.

76. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu: *Sesiunea anuală pe 1970 a grupului de lucru nr. 2 a Conferinței Bisericilor Europene*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXVIII (1970), nr. 11-12, p. 1156.

77. Din «Mesaj» către Federația Mondială a Asociațiilor pentru Națiunile Unite» în «România liberă» din 11 mai 1971.

78. *Apostolat Social*, vol. X, p. 308.

Sinodul episcopilor nu are autoritatea unui conciliu la care se adună aproape toți episcopii catolici. De fapt, nici hotărârile conciliului nu primesc putere obligatorie decât dacă sînt aprobate de papa. Sinodul are o autoritate și mai redusă. «El este un consiliu al papei în exercițiul primatului său; rolul său este consultativ. Compus din episcopi aleși în diverse regiuni ale lumii, el trebuie să aducă succesivului lui Petru avizele și sfaturile diverselor conferințe episcopale» (Mgr Paul-Joseph Smitt, episcop de Metz, în: *La Documentation catholique*, nr. 1594 din 30 octombrie 1971, p. 886).

Sinodul al treilea număra 212 membri, din care 140 aleși de colegii lor din diferite țări, iar restul numiți de papa. Cei 140 membri aleși se repartizează astfel: 39 europeni, 36 din America Latină, 32 africani, 20 asiatici, 8 nord-americani, 5 australieni și din Oceania.

Sinodul acesta se aduna într-un moment de mare «ingrijorare» și «stîmătorare» în Biserica Romano-Catolică. Criza s-a accentuat în mod considerabil de la Conciliul Vatican II și de la primele două sinode episcopale încoace. «Azi, faptul că sesiunea are loc într-un moment din cele mai critice din istoria Bisericii (preotul Boyer a intitulat una din cărțile sale: *Descompunerea catolicismului*) epasă greu asupra membrilor lui» («Le Monde» din 19 octombrie 1971, p. 14).

Sinodul s-a deschis joi 30 septembrie, dimineața, printr-o misă celebrată de Papa Paul VI, înconjurat de Cardinalii Mindszenty, Duval, Wirght și Munos Vega, ultimii trei delegați de papă ca președinți ai sinodului, și de Mgr Rubin, secretarul sinodului.

La sfîrșitul missei, papa a rostit o cuvîntare, în care a spus că sinodul va debata două chestiuni grave, cu care Biserica este confruntată la ora actuală: situația preoților și dreptatea în lume.

Deși a anunțat în plenu sinodului că va asculta cuvîntările fără să intervină, pentru a lăsa deplină libertate dezbaterilor, totuși nu numai prin îndemn, ci și printr-o cuvîntare cu ocazia unei audiențe generale, a indicat sinodului direcția în care trebuie să se miște: «Am putea presupune că înarhia a liberă să învețe ce-i place? sau ceea ce place anumitor curente ale opiniei moderne? Creștinismul nu poate schimba învățăturile sale constituționale. Episcopii sînt înaintea de toate aceia care trebuie «să păzească depozitul», după expresia apostolului» («La Croix» din 8 octombrie 1971, p. 8).

Prima ședință de lucru a sinodului a avut loc joi 30 septembrie, după-amiază. Mai întii Cardinalul Duval, primul președinte delegat al sinodului, a adresat papel un cuvînt plin de asigurări de loialitate din partea episcopilor, care, deparite de a avea conștiința egalității lor colegiale cu papa, se consideră «fii supuși» ai acestuia, iar pe acesta îl consideră «capul vizibil al întregii Biserici», «sema și fundament al unității».

Declarația următoare a lui Duval, făcută în aceeași cuvîntare leudă pe papa că, prin clar-viziunea lui, a dat acestui sinod ca teme de discutat: preoția slujitoare și dreptatea în lume.

Apropie toți oratorii din sinod au fost una în afirmarea primatului papei. Episcopatul romano-catolic manifestă opinii foarte variate în toate chestiunile, dar în această diversitate de opinii ei se găsesc uniți în acceptarea primatului papei și în convingerea că primatul e suficient pentru a menține unitatea Bisericii. Ne întrebăm însă: mai cred ei în harisma infailibilității papale, dacă nu primesc toți opniile pro-

clamate de papa? Se pare că papa a devenit mai mult centrul unei unități politico-organizatorice decât al unei unități în credință.

A doua întrebare pe care o suscită o asemenea apărare a primatului pape este: Nu cumva locmal în aceasta constă în mare parte criza din Biserica Romano-Catolică și faptul că episcopii, nevoind să renunțe la acest primat, sînt incapabili să identifice cauza principală a crizei?

În cuvîntul său de răspuns, papa n-a făcut decât să pună iarăși la înima sinodului grija de a rămîne fidel credinței tradiționale, înțelegînd, din păcate, prin această credință și o sumă de instituții și tradiții care nu sînt proprii creștinismului (primatul papei, celibatul etc.).

După aceste cuvîntări, a urmat în aceeași ședință de deschidere, referatul Mgr Bartolesti, administrator apostolic al diecezei de Lucca (Italia), intitulat *Viața Bisericii în momentul prezent. Un bilanț a 5 ani post-conciliari*. Deși a menționat și unele fenomene pozitive ivite în lume și în Biserica după Conciliu, referatul a fost în cea mai mare parte pesimist.

Ca fenomene negative în lume a menționat: «Se naște un sentiment general de nelăcredere, se accelerează cursa, în special în tinerele generații, spre noi experiențe și aventuri necunoscute; crește îndoiala în toate valorile tradiționale; se încearcă experimentarea unor valori noi și contrare... Avansează procesul secularizării».

Alături de nașterea unui sentiment puternic al demnității umane, al drepturilor indivizilor, al unității omenirii, al democrației, al corresponsabilității, crește diferența între popoarele bogate și sărace și din această cauză aspirațiile dezamăgite ale celor frustrați de drepturi provoacă rebeliuni și contestații mai ales în tineret și, odată cu aceasta, se contestă orice ordine constituit, orice instituție politică, religioasă, socială, ca solidară cu sistemul care menține omenirea în această stare de nedreptate.

Restîngîndu-se și mai mult la Biserica, referatul conștientă că Conciliul Vatican II a adus o oarecare înnoire liturgică, teologică, unele adaptări ale instituțiilor Bisericii la trebuințele moderne ale ei, la necesitățile laicilor, dar odată cu aceste fenomene pozitive s-a accentuat criza credinței, se afirmă opinii contrare învățăturii tradiționale a Bisericii. «Intervențiile magisterului Bisericii nu sînt luate de toți în considerare cuvenită... Au apărut alte două magisterii: «magisteriul teologilor» și «magisteriul masei mijlocii» (mass media). Se întinde între credincioși o gîndire secularistă, o pornire de contestare a Bisericii, «se denunță legăturile ei cu puterea politică și economică și se cere ca Biserica să devină mai mult o «Biserică a săracilor», care, alăturîndu-se acestora, să lupte pentru eliberarea celor oprimați și exploatați».

Adevăratele cauze ale crizei catolicismului, referentul nici nu le pomenește, cum e, de exemplu, celibatul obligator pentru criza preoților, sau primatul papei pus în slujba unei doctrine sociale depășite, sau a unei învățăturii formulate în mod prea scolaristic, care o sterilizează de valorile de ordin duhovnicesc ca: smerenia, înfrățirea preoților cu credincioșii, a episcopilor cu preoții etc.

Referatul socotește drept cauză principială a crizei în Biserica Romano-Catolică neacceptarea religioasă a magisteriului și vede remedii crizei în acceptarea acestui magisteriu (a primatului papei). În loc să vadă mai adînc de ce nu se acceptă acest magisteriu și să caute înlăturarea acestei cauze a crizei, totuși îl menține («L'Osservatore Romano», 2 octombrie 1971, p. 4-5).

Acest referat a dat cadrul general al discuțiilor ce aveau să se poarte în sinod pentru soluționarea dificultăților actuale din Biserica Romano-Catolică.

O intervenție remarcabilă a făcut episcopul Weber de Gratz (Austria). Criza preotului, a spus el, este cu mult mai gravă decât o prezintă schema pregătită de referatul Cardinalului Höfner. «Preoții sînt nemulțumiți că îi tratăm ca pe niște copii nemetuți. Sînt frații și colaboratorii noștri. Să fim conștienți de criza de încredere a multora dintre ei în episcopii lor». O critică severă a metodei scolastice, nerealiste, a schemei amintite și a raportului Cardinalului Höfner au făcut și Oardinalii Döpfner și Suenens. Ultimul a regretat absența Duhului Sfînt în această tratare a problemei preoției.

Patruarul melchit Maxim V a spus: «Discuția asupra celibatului dă o impresie penibilă pentru că face să se creadă că Biserica din Occident a trăit secole întregi cu ipocrizie în această materie» («Le Monde» din 5 octombrie 1971).

Totuși, au fost și unii episcopi, mai ales din regiunile neatinse de criză, care s-au pronunțat pentru menținerea obligativității celibatului. Aminăm numele acestora: Episcopii Voytila (Polonia), Kuharic (Iugoslavia), Cardinalul Zougruna (Africa), Arinze (Nigeria), Tshoana (Madagascar), Nsubuga (Uganda), Kahill (Australia) («La Croix» din 5 octombrie 1971).

Episcopul Diravian din India, susținând celibatul, a spus totuși că criza preoțiilor vine din «rigiditatea excesivă a structurilor Bisericii și din absența spiritului evanghelic» («Le Monde» din 5 octombrie 1971, p. 24).

Mai mult de jumătate din oratori au legat tema preoției slujitoare cu construirea unei lumi bazată pe dreptate. În sensul acesta au vorbit episcopii Thailandam (Dakar), Diem (Vietnam), Padyara (India). Episcopul Galvin (Malaezia) a cerut să nu se definească preoția prin harismele invizibile, ci prin slujirea concretă a poporului. Preotul trebuie să împărtășească greutățile credincioșilor, eforturile, succesele. Să lupte pentru cauza dreptății, conștient că ceea ce e drept pentru popor e drept și pentru Dumnezeu.

Episcopul Avalos (Paraguay) a cerut să se depășească dichotomia între evanghelizare și dezvoltare.

Episcopul Brandeo Vilela din Brazilia a spus: «Cauzele crizei vin pe de o parte din imaginea prea rigidă ce am avut-o despre preoție, pe de alta din problemele totale noi pe care le pune aspirația puternică spre dreptatea socială, căreia se crede că preoția nu i se poate alătura. Preotul trebuie să audă cu mare sensibilitate chemarea celor oprimați și săraci. Revindicarea dreptății face parte din predica Evangheliei. Slujirea preotului trebuie văzută în relația ei întreită cu Hristos, cu Biserica și cu credincioșii.

Cardinalul Quiroga y Palacios (Spania) a precizat că mintuirea și eliberarea credincioșului nu sînt numai perspective eshatologice, ci toată ordinea temporală e chemată azi la eliberare și mîntuire («La Croix» din 6 octombrie 1971).

Arhiepiscopul Thagalathil (India) și Episcopul Stratiev (Bulgaria) au cerut menținerea celibatului. Episcopul Lorscheider din Brazilia crede că și episcopii au o parte din responsabilitatea pentru criza în sînul preoției, pentru că n-au fost totdeauna păstori și frați pentru preoți.

O foarte aspră critică a referatului Cardinalului Höfner a făcut-o Arhiepiscopul Sarpong (Chana); «Acest tip de «supranaturalism», zicea el, ia preoției fundamentul și aspectele ei umane cele mai semnificative, inserțiunea și locul ei în societatea umană» («L'Osservatore Romano» din 6 octombrie 1971).

Joi, 7 octombrie s-au intrunit în ședință publică pentru a asculta referatul Cardinalului Enrico y Taranco, arhiepiscop de Toledo, asupra problemelor practice ale

Referatul asupra primei chestiuni concrete ce avea să fie discutată, asupra sensului preoției și condițiilor ei în timpul nostru, a fost prezentat de Cardinalul Höfner, arhiepiscop de Köln.

Referatul a avut o înuță strict conservatoare, ca și textul pregătit de Vatican în această chestiune, ca bază de discuții. Referatul a afirmat o strictă «afinitate» între preoție și celibat, pentru că celibatul permite preotului să se dedice total lui Hristos. Toți anembrii Bisericii participă la preoția lui Hristos în diferite forme, dar preoții slujitori participă la preoția lui Hristos în calitatea lui de cap. Nu ni se pare prea fericită această distincție. Oare poate fi separat Hristos în calitatea Lui de cap al Bisericii de celelalte însușiri ale Lui?

Iar argumentarea celibatului cu ideea des repetată și în discuții că preotul se poate dedica în mod exclusiv lui Hristos, care nu neglijează faptul că pe Hristos nu-l putem găsi despărțit de ceilalți credincioși și nu-l putem sluji separindu-l de ei, ci prin slujirea lor între care se află și membrii familiei?

Cei mai mulți dintre vorbitori, cu excepția citorva conservatori, au criticat aspru referatul lui Höfner și textul pregătit al Vaticanului, socotindu-le pline de un spirit preconciliar.

Încă în aceeași zi, dimineață, cu câteva excepții, printre care cea a Cardinalului Vișinski (Varșovia) și arhiepiscopului Valderama (Filipine), aceste texte au fost criticate de vorbitori. Cardinalul și Patruarul maronit Meouki a spus că celibatul a fost întemeiat în cele două texte cu argumente care pun Biserica deasupra harismelor Duhului Sfînt. Cardinalul Kim din Coreea a criticat deosebirea de «esență» pe care a făcut-o Höfner între preoția slujitoare și cea generală a laicilor. Noțiunea «esențială» e o noțiune scolastică. Laici administrează și ei botezul și și administrează cununia. Dar nu o fac oare aceasta în numele lui Hristos, în calitatea Lui de cap? Ce înseamnă apoi diferența «ontologică» între cele două preoții, de care a vorbit Höfner? Că preoția slujitoare aduce o creștere de ființă? («L'Osservatore Romano» din 2 octombrie 1971).

Alte intervenții au căutat să încadreze problema preoției în orizontul de ansamblu al misiunii ei. Au fost însă și unii vorbitori care au cerut menținerea celibatului. În general, încă din primele zile a început să se afirme păreri contradictorii. Unii au fost pentru acceptarea la preoție a unor oameni căsătorii, alții pentru celibatul obligatoriu. În tot timpul s-au propus și diferite schimbări de metodă în discuții. Unii au cerut să se pornească de la principiile teologice, așa cum au fost expuse în textele referatelor, alții de la realitatea practică. Aceste păreri contradictorii s-au repetat timp de două săptămîni, uneori asortate cu fel de fel de speculații și de puneri neesențiale. Aceasta a dat naștere unui sentiment de imobilism și de monotonie, care făcea pe Felix Lacambre să scrie că acest fenomen pledează pentru necesitatea unei autorități supreme care să aleagă o cale obligatorie pentru toată Biserica («La Croix» din 13 octombrie 1971).

Cardinalul Garone, prefectul Congregației pentru educația creștină, care se ocupă în special cu seminariile, a spus că «diminuarea vocațiilor pentru preoție e gravă, că ar putea merge pînă la stingerea totală». Printre cauzele acestui fenomen, cea mai fundamentală este incertitudinea ce domnește în Biserica cu privire la natura și semnificația preoției. Nu se mai știe unde conduce și ce rost are această vocație și exigențele ei spirituale. Și nu se angajează cineva pentru un scop nesigur. Trebuie să se discute chestiunea radicală: Ce este un preot, pentru ce trebuie preoți? («Le Monde», din 3—4 octombrie, «La Croix» din 6 octombrie 1971).

preoției slujitoare. Referenții a precizat atribuțiile preotului: predicarea evangheliei, săvârșirea tainelor. El a socotit insuficiente argumentele pentru ca preotul să exercite și o altă activitate. Asumarea unor responsabilități politice a socotit-o o problemă dificilă. Normal ar fi să se evite aceasta. Preoții trebuie să asocieze și pe creștinii la activitatea lor pastorală. Să se străduiască pentru viața spirituală. Celibatul e un semn al dedicării totale a preotului lui Hristos și misiunii sale. În privința remunerării preoților, drepturile stolare au devenit anacronice. Trebuie luată în considerare ideea ca creștinii să contribuie la susținerea preoților prin crearea unor fonduri bisericești. Acumularea de averi bisericești trebuie evitată. În ce privește pregătirea clerului, el trebuie introdus în disciplinele bisericești și în problemele lumii actuale și trebuie să se adapteze continuu la actualitate («L'Osservatore Romano» din 8 octombrie 1971).

S-au continuat apoi discuțiile pe marginea referatului Cardinalului Karanckon asupra aspectelor practice ale sacerdotatului; 9 din 12 vorbitori s-au declarat pentru admiterea de oameni căsătoriți la preoție.

Cardinalul patriarh maronit Meouchi, a declarat că lauda exagorată a celibatului discreditează țina căsătoriei și tradiția orientală care a dat preoți vrednici păzitori ai credinței. Cardinalul Ricketts în numele celor 54 de episcopi, a preotimii și a credincioșilor din Peru, propune că odată cu menținerea celibatului să se hironensească și oamenii căsătoriți pentru a se da preoți unei populații în creștere rapidă. Trebuie să se creeze forme de conducere coresponsabile între episcopi, preoți și laici (consilii pastorale și prezbiteriale).

Arhiepiscopul Morapeli, în numele episcopatului din Africa de sud, a propus să se reafirme celibatul, dar să se admită posibilitatea ca în cazuri de necesități pastorale să se hironensească și oameni căsătoriți. A socotit că e greu să se tragă granițe între activitatea pastorală și politică a preoților, ca animatori ai unor grupuri de oameni și responsabili pentru comunități creștine, profund angrenați în temporal.

Arhiepiscopul Echeverria-Ruiz a comunicat experiența din Ecuador, unde, din cauza unor imense teritorii fără preoți, s-au recrutat un număr de oameni căsătoriți pentru diferite locuri de conducători ai comunităților în vederea hironontrii lor ca diaconi. El se bucură foarte mult de stima populației.

Arhiepiscopul N. Deyon din Republica Africa Centrală a spus că Conferința episcopală din țara sa a cerut acum un an și jumătate papei, libertate să ia în considerare posibilitatea de a hironontri ca preoți oameni căsătoriți. Dar papa le-a răspuns că chestiunea va trebui să fie pusă în sinod. Dar aci, în sinod, constată că părerile sînt împărțite. El se întreabă ce e de făcut în țările de misiune, unde numărul misionarilor scade iar clerul local practic nu există și creștinii sînt fără păstori, în timp ce există laici care doresc să devină preoți. De ce să fie respinși? Se vorbește de «semele timpului» și de necesitatea de a le interpreta. De ce nu se face aceasta? Să se ia seama că milne ar putea fi prea tirziu.

Arhiepiscopul Goody din Australia a cerut micșorarea diecezelor, pentru ca episcopi să se apropie de popor și de preoți. A mai cerut ca sonatul de preoți de pe lângă episcop să aibă vot deliberativ. Episcopatul din Australia dorește menținerea celibatului, dar e gata să înțeleagă motivele altora care sînt în favoarea admiterii unor persoane căsătorite la hironontri.

Arhiepiscopul Soekoto din Djakarta (Indonezia) a anunțat că Conferința episcopală din Indonezia s-a pronunțat în favoarea admiterii la preoție a unor persoane căsătorite, cu condiția ca papa să dea cuvenita autorizare, ca numărul lor să fie

limitat la trebuințele pastorale, ca viața lor familială să fie exemplară, ca să fie supuși unei perioade de probă înainte de hironontri.

Episcopul Iougbare din Volta Superioară (Africa) a fost pentru menținerea celibatului, dar a spus că Conferința episcopală din țara lui privește favorabil puțința admiterii excepționale a unor persoane căsătorite la preoție, cu autorizarea Sfințului Seacu.

Arhiepiscopul Etcheberry de Marsilia, în numele episcopatului francez, a spus trei puncte: 1) modul de existență al preotului trebuie să fie ales în constătuire cu episcopul, cu prezbiterialul și cu comunitatea credincioșilor, ținându-se seama de îndatoririle misionare ale Bisericii; 2) preotul trebuie să fie solidar cu săracii și liber față de toate puterile lumii acesteia; 3) să-i fie garantate preotului exigențele aprofundării personale și a slujirii credinței.

Episcopul Tepe a anunțat că o comisie de 36 episcopi din Brazilia, alcătuită pentru pregătirea sinodului, a preconizat admiterea la preoție a unor persoane căsătorite acolo unde necesitățile pastorale o reclamă.

Mai multe episcopate din Africa (Ciad, Zambia, Congo-Kingshasa) admit posibilitatea de a hironontri oameni căsătoriți.

Episcopatul din Tanzania socotește, dimpotrivă, să se mențină celibatul obligatoriu. Episcopul Galvin din Malaezia socotește că misionarii străini vor fi siliiți în scurtă vreme să părăsească regiunea sa. În această perspectivă, insistă pentru hironontri de oameni căsătoriți.

Cardinalul Alfrink în numele Episcopatului olandez a fost pentru pluralism: Biserica să deschidă, alăturarea de preoții celibetari, și posibilitatea preoției unor oameni căsătoriți acolo unde e necesar.

Episcopul Marton Aron din România, a spus printre altele: consider că sînt probleme foarte importante de dezbătut în cadrul sinodului și chestiunea celibatului răpește prea mult timp Părinților din sinod. M-aș fi așteptat să se consacre mai mult timp dezbaterii idelilor enciclicii *Populorum Progressio*. Personal nu sînt de acord ca preoții să facă politică, pentru că în asemenea caz intră inevitabil în conflict cu o parte dintre credincioși și aceasta n-ar corespunde misiunii lor de preoți.

Episcopul Carter (Canada) a arătat că mulți episcopi și preoți sînt favorabili hironontrii unor oameni căsătoriți de vîrstă matură, convinși că aceștia pot aduce o dimensiune nouă și valabilă în preoție. El crede că celibatul ar fi mai eficient dacă ar rămînea facultativ, într-o societate în care dorința de libertate a devenit o importantă dimensiune («La Croix» din 12 octombrie 1971).

Episcopul Weber de Graz a pledat pentru hironontri pentru oamenii căsătoriți, nu pentru criza de preoți, ci pentru «ambogățirea» spirituală ce ar aduce-o aceștia preoției. «Situția actuală în preoție nu e glorioasă». «Să acționăm repede, altfel vom fi obligați să o facem mai tirziu sub presiune irezistibilă». A cerut, ca și alți episcopi, ca preoții și laicii să fie consultați la alegerea unui nou episcop.

Episcopul Gran din Oslo a cerut să se lase candidaților la preoție să aleagă între celibat și căsătorie. «Căsătoria e un lucru mare», a spus el. «E din ce în ce mai puțin posibil de a face o lege uniformă în această chestiune».

Din valorile de intervenții la tema preoției în cele 16 ședințe plenare și mai multe ședințe pe grupuri (cercuții minoros) s-a desprins că 15 părinți, vorbind în numele Conferințelor lor episcopale, au luat o poziție favorabilă dar rezervată, față de admiterea la hironontri a unor persoane căsătorite, 30 o altitudine deplin favorabilă, iar 30 de vorbitori s-au declarat cu totul contrari acestei idei. Decl 45 de Conferințe

episcopate ar fi în general favorabile hirotoniei unor persoane căsătorite. Iar dintre cei 30 de vorbitori cu mădăline contrară, cei mai mulți au fost fie invitați în sinod de papă cu titlu personal, fie membri ai dicasterelor romane. Astfel rezultă că o majoritate substanțială a episcopatului este în favoarea edictului la preoteie a unor credincioși căsătoriți.

Dar votul armeană să se dea de abia la sfârșitul tuturor ședințelor sinodului. Iar rezultatul votului e supus aprobării sau dezaprobării papale («Le Monde» din 15 octombrie 1971).

Oricum se va decide chestiunea, fapt e că opinia pentru hirotonia de oameni căsătoriți a câștigat de partea ei un număr considerabil, sau chiar o mare majoritate dintre episcopi, de la Conciliul Vatican II încolo, când ideea aceasta fusese foarte timid enunțată doar de câțiva episcopi. Acest progres al ideii în chestiune, indică forța pe care o are și perspectiva victoriei ei finale. Dar dacă autoritățile catolice centrale nu vor da de pe acum un răspuns favorabil acestei aspirații în creștere, s-ar putea ca în viitor acest răspuns să vină prea târziu, criza Bisericii catolice să crească mereu, în care greu va mai putea fi remediată. E tocmai ceea ce au spus chiar unii dintre episcopii catolici din sinod.

A doua temă discutată la sinodul al treilea al Episcopilor Catolici a fost aceea a «Dreptății în lume».

Referatul asupra ei l-a prezentat, la 14 octombrie 1971, Arhiepiscopul Alberto Y. Valderama de Cereles, președintele Conferinței Episcopale din Filipine. Textul lui urmează liniile principale ale documentului trimis de Secretariatul Sinodului.

Referatul Arhiepiscopului Valderama și-a limitat obiectul, punând accentul principal pe injustiția internațională, în sensul Enciclicii *Populorum progressio*. Această injustiție se manifestă în dominarea nedreaptă a țărilor sărace și slabe de către cele bogate și puternice, sub raport economic, politic, cultural. În referat e condamnat colonialismul sub toate formele: obligarea popoarelor slabe de a intra în sfera de influență a țărilor puternice, condiționarea ajutorului de pretențiile politice ale țărilor donatoare. Colonialismul a furnizat statelor Atlanticului de nord materii prime la preț scăzut, piețe pentru industria lor, posibilități de investiții rentabile. Citind Enciclica *Populorum progressio*, referatul a găsit sursa dominării amintite în comerțul necontrolat care favorizează pe cei tari în detrimentul celor slabi.

Mijlocul de a apăra dreptul țărilor în curs de dezvoltare nu e caritatea (în sensul de milostenie), ci dreptatea. Pentru ca Biserica să poată ajuta la instaurarea dreptății în lume, nu ajunge să predice, ci să dea mai întâi ea însăși exemplul. Re-prezentanții Bisericii trebuie să examineze propria lor conduită în următoarele privințe:

- bunurile Bisericii sânt administrate ca «patrimoniul săracilor»? Gestiunea lor nu duce uneori la o acumulare de bogății ce identică Biserica cu cei bogăți și puternici și-i reduce credibilitatea în acțiunile pentru promovarea justiției?
- drepturile celor ce lucrează pentru Biserica sânt ele totdeauna respectate?
- drepturile membrilor Bisericii la libertatea cuvintului sânt ele totdeauna respectate de autoritățile bisericesti?

Ca mijloc principal al acțiunii Bisericii pentru dreptate în lume, referentul a propus o largă educație a maselor de credincioși în acest sens:

- prin această educație credincioșii trebuie să devină sensibili la nedreptățile din societatea lor și la propriile nedreptăți.

— în această educație nu trebuie să se oprească la indicarea nedreptăților, ci să «caute rădăcina lor în structurile și în sistemele ce le generează».

— această educație trebuie să fie continuă și permanentă, începând cu vârsta copilăriei și până la adinci bătrâneți («L'Observator romano», din 15 octombrie 1971).

S-a luat în general măsură împotriva violentei. Episcopul Balaguer din Uruguay a spus că în favoarea eliberării sau pentru menținerea statu quo-ului, în anumite țări violența a devenit o stare permanentă, o obsesie. Cardinalul Landazuri-Ricketts (Peru) a condamnat genocidul; desființarea culturală și biologică a unor populații.

Episcopul Padilyana (India), Cardinalul Landazuri-Ricketts (Peru) au mai condamnat în intervențiile lor presunțile economice, comerțul cu armele, experiențele nucleare, neutralitatea iluzorie a unor națiuni al căror sistem bancar favorizează ăstă-gerea capitalurilor străine, investițiile de capital în alte țări din motive politice, luxul exorbitant într-o lume plină de săraci.

În numele Episcopatului francez, Episcopul Matagrin a afirmat că «eliberarea și dezvoltarea popoarelor sânt ... o parte integrantă din planul creator și miniluiitor a lui Dumnezeu». Trebuie să se caute a se înțelege într-un mod mai profund legătura între eliberarea omului și miniluirea lui în Hristos. A insistat asupra educației cre-dincioșilor spre a-i face luptători pentru dreptate. A cerut ca Biserica să premergegă cu exemplul, să nu apară ca o putere financiară. Unii episcopi au cerut ca Biserica să sprijine organismele internaționale și străduințele lor pentru pace și ajutorarea popoarelor în curs de dezvoltare. Arhiepiscopul Balaguer, criticând dreptul de veto al marilor puteri în Consiliul de Securitate O.N.U., a spus că nu se poate aștepta ca dreptatea internațională să fie lăsată în grija marilor puteri. Cardinalul Landazuri-Ricketts a cerut ca Biserica să intervină în grija marilor puteri. Cardinalul Landazuri-acumulării de bogății în diferite state. Cardinalul Dearden din S.U.A. a vorbit contra datoria episcopilor americani de a forma conștiința creștinilor pentru a se opune războiului dus de S.U.A. în Vietnam.

Cardinalul Conway (Irlanda) a remarcat că în ultimele luni cele 10 state mai bogate din lume s-au agitat pentru apărarea monedei lor, nu pentru grija țărilor slab dezvoltate. Trebuie mobilizată opinia publică mondială împotriva inegalității dintre ele și statele sărace.

Episcopul Derisi (Argentina) a cerut sprijinul Bisericii pentru următoarele cinci drepturi ale omului: dreptul la viață, și la mijloacele necesare vieții (materiale și spirituale); dreptul la educație și cultură; dreptul la proprietate, inclusiv la mijloacele de producție, dar subordonate societății; dreptul la căsătorie și la familie dreptul la libertate, cu salvarea binelui comun și a drepturilor celorlalți («La Croix» din 23 octombrie 1971).

În discuțiile care au continuat, câțiva episcopi africani au vorbit împotriva neo-colonialismului exercitat în țările lor de marile puteri și de marile întreprinderi străine. Cardinalul Gouyon, Arhiepiscop de Rennes, a cerut încetarea cursei înarmă-rilor și o angajare mai activă a episcopilor în lupta pentru pace, alături de toți militanții în favoarea ei. În același sens a vorbit cardinalul Kroll (S.U.A.). Episcopii trebuie să mobilizeze preluindeni conștiința creștină împotriva războiului și a înar-mărilor.

Făcând o privire de ansamblu asupra discuțiilor, observăm că în cursul lor s-au spus cu curaj o seamă de lucruri pe care le poate aproba oricine. S-a făcut critica unor forme de injustiție practică în Biserica, s-a condamnat cu asprime cursa înar-

mărilor, s-a condamnat neocolonialismul, discriminarea rasială; s-a condamnat aservirea economică, culturală și politică a popoarelor mici și sărace de către statele mari și puternice. Ultimele fenomene au fost puse în relief accentuat prin faptul că din cei 110 vorbitori, 63 au fost din America Centrală și de Sud, din Africa, din Asia și din Pacific și numai 28 din Europa, dintre care 6 din Europa de răsărit.

După câteva zile de discuții publice, dezbaterile temei a trecut în seama celor 12 grupuri (cerculii minore).

La 3 noiembrie s-a împărțit episcopilor textul cu privire la «Justiția în lume», propus spre votare. Textul moderează și mai mult propunerile din cursul discuțiilor. Prima parte a textului trece în revistă diviziunile și antagonismele care accentuează inegalitățile economice, rasiale, culturale. Odată cu ele se aprobă formele de reven-dicare a dreptății.

Tot la 3 noiembrie s-a comunicat episcopilor rezultatul voturilor asupra docu-mentului despre preoție.

Prin prima votare s-au cerut modificările propozițiilor cu privire la celibat, fiindu-se seama de o serie de amendamente propuse anterior. Comisia a adus a doua oară textul în aceeași formulare rigidă, blocându-se toate amendamentele pro-puse («Le Monde», 6 octombrie 1971).

Prin astfel de manevre, s-au obținut pentru propoziția 13: «Legea celibatului sacerdotal trebuie să rămână în vigoare în mod integral în Biserica Latină», 168 vo-turi pentru, 10 contra, 21 pentru cu modificări și 3 abineri.

Episcopii au crezut că se deschide o ușă pentru preoții căsătoriți prin propo-ziția 14. Dar nu toți erau siguri de aceasta, dată fiind formularea ei ambiguă. De aceea, la a doua votare, cam jumătatea din episcopi au aprobat-o, iar jumătate au aprobat-o cerind din nou modificări de formulare («L'Osservatore Romano», din 4 noiembrie 1971).

Propoziția suna astfel: «Nu se dă posibilitate să se admită la preoție băbăți căsătoriți, decât în cazuri particulare, când, fără să se atingă binele universal al Bise-ricii, Pontificalele suprem, cu prudența sa, va judeca că chestiunea trebuie supusă examinării» («L'Osservatore Romano» din 4 noiembrie).

Insași faptul că propoziția n-a obținut 2/3 de voturi, impunea o nouă votare. Dar episcopii au cerut cu insistență un text mai explicit și mai categoric în favoarea admiterii la preoție a unor bărbați căsătoriți. S-a produs o adevărată «revoltă a Sinodului».

Episcopii canadieni, Arhiepiscopul Grath de Oslo, Cardinalul Alfrink al Olandei au redactat un protest în care spuneau: «Documentul asupra preoției nu corespunde nici cererilor exprimate de un număr apreciabil de părinți, nici așteptării preoților ... Felul în care acest text vorbește de celibat invită la serioase rezerve. Pentru a ex-plora mai bine importanța înfrînării, acest document multiplică în mod exagerat motivele legăturii între celibat și preoție, până la a pune la îndoielă calitatea proe-ției conferită oamenilor căsătoriți ... Vatican II vorbește altfel în această chestiune ... Acest text nu va putea ajuta în mod eficace preoții în criza serioasă prin care trec în mai multe țări din lume. Documentul care ni se dă spre votare este de natură să discrediteze instituția sinodală» («Le Monde», 6 noiembrie 1971).

La 5 noiembrie s-a împărțit episcopilor spre votare, propoziția 14, referitoare la hirotomia bărbaților căsătoriți, transformată în 2 propoziții contrare între ele, care nu schimbă de loc sensul ei rigid de mai înainte. Episcopii plictisiți de atita hărțuală, le-au votat, manifestând aceeași inconsecvență cu opiniile exprimate în discuții, pe

care o manifestau, în legătură cu mai multe documente, la Conciliul al II-lea de la Vatican.

Iată cele două propoziții votate: 1. Respectând mereu dreptul suveranului Pontif, hirotomia ca preoți a oamenilor căsătoriți nu este admisă nici chiar în cazuri parti-culare; 2. Aparține suveranului Pontif și numai lui, în cazuri particulare, pentru motive de necesități pastorale și fiindu-se seama de binele Bisericii Universale să acorde hirotomia în preoție oamenilor căsătoriți, la o vîrstă matură și în cazul când au o viață probată.

Cardinalul Wright, care prezida această ședință, conservator din Curie a expli-cat că expresia «cazuri particulare» nu înseamnă cazuri individuale ci «cazurile unor dieceze sau Biserici locale sau regionale sau Biserici din anumite țări».

A mai precizat că documentele Sinodului nu se adresează Bisericii, ci sint un «sondaj de opinii» în folosul Papei.

Ziarul «Le Monde» observă în legătură cu aceasta: «Această precizare din urmă este semnificativă pentru natura ce înțelege Papa să o acorde Sinodului. Aceasta înseamnă că Sinodul este un consiliu al lui, consiliu ce nu are misiunea să adreseze mesajul celor din afară. În aceste condiții ne putem întreba la ce au servit efortu-urile depuse în cursul Sinodului pentru a pune la punct documente lungi care sea-mănă mai mult cu niște enciclice ... înțelegem greu acest caracter ambiguu al Insti-tuției Sinodale» («Le Monde», 7—8 noiembrie 1971).

Pastorul George Appia în revista «Reforme», scria: «La Sinod au apărut în mod tragic anumite inadecuații fundamentale ale Bisericii postconciliare. «Mai întii o situație juridică insolubilă, căci cum se poate pune de acord în practică o papalitate care detine puterea absolută și o colegialitate episcopală? Astfel, în mod fundamen-tal, Sinodul nu putea reuși, pentru că episcopii nu erau în clar cu rolul lor, deci le lipsea libertatea».

În revista «France Catholique», Gwendoline Jarczyk scria: «Sinodul a fost do-minat în tot cursul desfășurării lui de obsesia de a produce texte și numai la sfîrșit i s-a precizat că nu se așteaptă de la el un mesaj pentru lume, ci numai un raport către Papă asupra conjuncturii actuale a Bisericii» («Le Monde», 13 noiembrie 1971).

Astfel se poate socoti că acest Sinod a însemnat un pas înapoi în istoria Bise-ricii Romano-Catolice; în disputa despre raportul între Papa și colegialitatea epis-copală, începând la Conciliul al II-lea de la Vatican, sinodul actual marchează o nouă accentuare a supremației papale.

Pr. Prof. D. STĂNILOAE

PERSPECTIVE DE DIALOG ÎNTRĂ BISERICA ROMANO-CATOLICĂ ȘI BISERICA ORTODOXĂ

După venirea pe scaunul pontifical a papei Ioan al XXII-a Biserica Romano-Catolică s-a deschis către dialogul cu celelalte Biserici și în special cu Biserica Or-todoxă, reconsiderînd pozițiile sale față de ea¹.

1. D. Sternon, *Il Santo Padre Giovanni XXIII e l'Oriente cristiano*, în: «Unitas» (ed. it.), XIV (1969), nr. 3, p. 128—141; nr. 4, p. 168—172; *ibidem*, XV (1969), nr. 3, p. 36—45; D. Colombo, *Giovanni XXIII, il Papa dell'Unità*, în: «Le missioni cattoliche», nr. 6—7 (1969), p. 310—330; A. Brunello, *Il Papa Giovanni XXIII e l'Oriente cristiano*, în: «Oriente Cristiano» (Palermo), III (1969), nr. 3, p. 7—27 și nr. 4, p. 12—28; Card. A. Bea, *L'Unione dei cristiani*, Roma, 1962, p. 24—25; Y. M. Congar, *Le Concile. Deuxième session*, Paris, 1964, p. 43—45.